

Mădălina Constantin

Maltratarea copilului

ÎNTRE CUNOAȘTERE ȘI INTERVENȚIE

Mădălina Constantin

**Maltratarea copilului -
între cunoaștere
și intervenție**

Acest volum a apărut în cadrul Programului de Promovare a Asistenței Sociale în România derulat de Asociația Lumen cu susținere financiară din partea Centrului Virtual de Resurse în Asistență Socială asistentasociala.ro și firmei de consultanță Expert Projects.

www.expertprojects.ro

asistentasociala.ro
working together

www.asistentasociala.ro

www.asociatialumen.ro

Acest material este protejat de legile copyright-ului în vigoare. Orice multiplicare neautorizată, indiferent de suport, este interzisă și va fi pedepsită conform legii.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

Mădălina Constantin - *Maltratarea copilului - între cunoaștere și intervenție*, Editia a 2 a Iași, Editura Lumen, 2008 România

Bibliogr.

P: 298, cm 14,8 X 21

ISBN : 978-973-166-074-5

316.613.43-053.2

Design copertă: Euro Market Advertising

Editura Lumen, 2008

Mădălina Constantin

**Maltratarea copilului -
între cunoaştere
şi intervenţie**

Pagin 1 sat goal inten ionat

Extras din volumul:

Constantin, M. (2008). Maltratarea copilului - între cunoa tere i interven ie, Edi ia a 2 a. Ia i, România: Lumen.

Cuprins

Argument	9
----------------	---

Cap. I – Cadru teoretic general cu privire la abuzul asupra copilului	13
---	----

1.1. Copilul – victimă a abuzului	13
1.1.1. Specificul protecției și bunăstării copilului	13
1.1.2. Abuzul asupra copilului în România înainte de 1989 și situația actuală	24
1.2. Definiții și forme ale abuzului asupra copilului	28
1.2.1. Apariția termenului de abuz asupra copilului	28
1.2.2. Conceptul de maltratare în relație cu abuzul asupra copilului	30
1.3. Teorii explicative privind abuzul asupra copilului	41

Cap. II – Abuzul fizic asupra copilului la nivel familial	53
---	----

2.1. Familia și violența fizică împotriva copilului	53
2.1.1. Caracteristici ale comportamentului parental abuziv în familiile dezorganizate	53
2.1.2. Limita dintre comportamentul normativ și comportamentul abuziv al părinților	57
2.1.3. Violența fizică asupra copilului ca percept educațional în cultura tradițională românească	58
2.2. Etiologia și factorii de risc ai abuzului asupra copilului	63
2.2.1. Argumente în explicarea etiologiei abuzului	63
2.2.2. Factori favorizanți (de risc) ai apariției abuzului	69
2.3. Copiii abuzați fizic și tipuri de comportamente abuzive în mediul familial	74
2.3.1. Copilul – victimă a agresiunii parentale	74
2.3.2. Diferența dintre accident și abuz fizic asupra copilului	78
2.3.3. Clasificarea abuzului fizic asupra copilului	79
2.3.4. Pedepșa corporală ca metodă de disciplinare a copilului	84
2.3.5. Violența domestică și efectele ei asupra dezvoltării copilului	90

Cap. III – Consecințe psiho-sociale ale abuzului fizic asupra copilului	96
3.1. Semnele și consecințele abuzului fizic	96
3.2. Traumele și consecințele lor asupra dezvoltării copiilor	106
3.3. Copilul în situația de maltratare	108
Cap. IV Neglijarea – Formă specifică de maltratare a copilului	116
4.1. Neglijarea copilului, „o violență neviolentă”?	116
4.2. Categori și tipuri de neglijare	118
4.3. Situația neglijării copilului în România	123
4.4. Cauzele neglijării copilului	127
4.5. Consecințele neglijării asupra dezvoltării copilului	128
Cap. V - Familia și neglijarea copilului	131
5.1. Familia ca mediu propice de dezvoltare a copilului	131
5.2. Violența intrafamilială și neglijarea copilului	134
5.3. Familia – cauza în neglijare sau resursă în prevenirea ei ?	137
Cap. VI – Specificul intervenției în cazul copilului abuzat	139
6.1. Necesitatea protecției copilului abuzat și principiile protecției copilului	139
6.2. Modelul intervenției sociale în rețea și rolul rețelei sociale în cazurile de abuz	143
6.2.1. Rețeaua socială de relații a familiei abuzive	145
6.2.2. Rețeaua profesională și echipa multidisciplinară de intervenție	149
6.3. Etapele specifice în investigarea cazurilor de abuz asupra copilului	154
6.3.1. Semnalarea (sesizarea) abuzului	155
6.3.2. Înregistrarea cazului	157
6.3.3. Evaluarea inițială	157
6.3.4. Evaluarea familiei	163
6.3.5. Planificarea intervenției	166
6.3.6. Intervenția	167
6.3.7. Evaluarea finală	173
6.3.8. Închiderea cazului	175
6.4. Obiective și dileme în protecția copilului și prevenirea abuzului	175

CUPRINS

Cap. VII - Studii de caz	180
Studiu de caz nr. 1	180
Studiu de caz nr. 2	196
Studiu de caz nr. 3	212
Studiu de caz nr. 4	230
Studiu de caz nr. 5	249
Concluzii	263
Cap. VIII - Percepția ieșenilor asupra cauzelor violenței asupra copilului	265
Concluzii generale	294
Bibliografie	297

Pagin 1 sat goal inten ionat

Extras din volumul:

Constantin, M. (2008). Maltratarea copilului - între cunoa tere i interven ie, Edi ia a 2 a. Ia i, România: Lumen.

Argument

În prezent, în România sistemul de protecție a copilului cunoaște o dezvoltare vizibilă la majoritatea nivelurilor, îmbunătățirea acestui sistem și creșterea calității serviciilor oferite beneficiarilor direcți, fiind cunoscute atât pe plan național cât și internațional.

Cu toate acestea societatea românească se confruntă însă cu o problemă gravă, aflată, din păcate, în plină ascensiune, și anume maltratarea copilului, problemă care a început să preocupe și să alarmeze societatea și mai ales profesioniștii în domeniul protecției copilului și familiei.

Insuficienta cunoaștere teoretică a termenilor, conceptelor, teoriilor care țin de problematica maltratării copilului, a consecințelor acestor fenomene asupra dezvoltării copilului, lacunele legislative în protecția copilului, numărul relativ redus al specialiștilor formați și cu experiență practică în acest domeniu, constituie, pe lângă complexitatea și dificultatea intervenției în astfel de cazuri, adevărate obstacole în calea diminuării și prevenirii maltratării copilului.

Abuzul fizic este cea mai frecventă formă de abuz asupra copilului și de multe ori este considerată, din păcate, chiar o metodă educativă eficientă mai ales în mediul familial, îmbrăcând diferite forme și având la bază anumite percepții, neținându-se cont sau nefiind cunoscute efectele acestui comportament asupra copilului.

Principalul motiv pentru care mi-am ales această temă, respectiv abuzul asupra copilului, îl constituie faptul că acest domeniu este mai puțin cunoscut, analizat și înțeles în țara noastră, chiar dacă abuzul se regăsește frecvent la nivel familial, instituțional și societal.

Având în vedere înmulțirea vizibilă a cazurilor de abuz asupra copilului în societatea românească, pe de o parte, și acordarea unei importanțe relativ scăzute acestui fenomen social precum și numărul redus al

specialiștilor în acest domeniu, pe de altă parte, există o necesitate stringentă de a face cunoscută problematica abuzului asupra copilului, a consecințelor pe care le are asupra acestuia și mai ales identificarea unor metode de prevenire și intervenție eficiente și nu în ultimul rând formarea unor specialiști care să intervină cu succes în rezolvarea unor astfel de cazuri.

Lucrarea de față, intitulată MALTRATAREA COPILULUI - ÎNTRE CUNOAȘTERE ȘI INTERVENȚIE - își propune delimitarea abuzului fizic asupra copilului de celelalte forme de abuz și abordarea acestei probleme din perspectiva mediului familial, începând cu încadrarea acestei forme de abuz în conceptul de maltratare a copilului și terminând cu specificul intervenției în astfel de cazuri, întreaga lucrare fiind tratată în lumina sistemului protecției și bunăstării copilului.

Lucrarea este compusă dintr-o parte teoretică (care însumează patru capitole) și o parte practică (în care sunt tratate cinci studii de caz de abuz fizic asupra copilului și o microcercetare pe aceeași temă).

Primul capitol al lucrării cuprinde: o analiză obiectivă a sistemului de protecție a copilului în România, în special în ceea ce privește problema maltratării copilului, o descriere a situației abuzului asupra copilului în România înainte de 1989 și situația actuală, urmată de identificarea apariției termenului de abuz, delimitarea și definirea formelor de abuz existente și analiza principalelor teorii explicative ale acestui fenomen.

Al doilea capitol prezintă o analiză a fenomenului de abuz asupra copilului în mediul familial. În acest capitol se regăsesc analizate următoarele subiecte: comportamentul parental agresiv, violența fizică ca metodă educativă, etiologia și factorii de risc ai abuzului asupra copilului, copilul ca victimă a agresiunii parentale, clasificarea abuzului fizic asupra copilului, pedeapsa corporală ca metodă de disciplinare a copilului și, nu în ultimul rând, violența domestică și efectele ei asupra dezvoltării copilului.

În cel de-al treilea capitol sunt prezentate și analizate consecințele psiho-sociale ale abuzului fizic asupra copilului, un accent deosebit fiind pus pe semnele și consecințele abuzului asupra dezvoltării, traumele și consecințele lor și relațiile copilului legate de situația de maltratare.

Capitolele patru și cinci fac referire la fenomenul de neglijare al copilului în familie. Aici sunt descrise tipurile de neglijare, cauzele și consecințele acestora și efectele violenței maritale asupra îngrijirii copilului.

Ultimul capitol al lucrării se referă la specificul intervenției în cazul copilului abuzat. În acest capitol sunt descrise principiile protecției copilului, metodele specifice de intervenție în cazul abuzului asupra copilului, o importanță deosebită acordându-se în acest caz modelului intervenției sociale în rețea. De asemenea, în capitolul patru sunt prezentate și descrise etapele specifice în investigarea cazurilor de abuz asupra copilului, capitolul încheindu-se cu identificarea și analizarea unor obiective și dileme în protecția copilului și prevenirea abuzului.

În cea de-a doua parte a lucrării sunt prezentate și analizate cinci studii de caz referitoare la abuzul fizic asupra copilului în mediul familial.

De asemenea, lucrarea mai cuprinde o microcercetare pe tema abuzului fizic asupra copilului în mediul familial, principalul scop al acestei microcercetări fiind aflarea părerii părinților cu privire la aplicarea pedepsei fizice percepută ca metodă educativă.

Lucrarea se încheie cu câteva concluzii generale privind situația actuală a copilului abuzat și obiectivele principale protecția copilului în România.

Pagin 1 sat goal inten ionat

Extras din volumul:

Constantin, M. (2008). Maltratarea copilului - între cunoa tere i interven ie, Edi ia a 2 a. Ia i, România: Lumen.

Cap. I – Cadru teoretic general cu privire la abuzul asupra copilului

1.1. Copilul – victimă a abuzului

1.1.1. Specificul protecției și bunăstării copilului

Plasarea copilului în centrul intereselor unei societăți trebuie să constituie o prioritate a tuturor factorilor implicați și responsabili cu protecția lui.

„Prin sistemele de servicii sociale destinate bunăstării copilului, o societate exprimă valoarea și drepturile pe care le acordă copiilor și copilăriei.

În anii care au urmat celui de-al doilea război mondial, în țările occidentale, odată cu restabilirea situației socio-economice, s-a manifestat o importantă orientare a cercetătorilor din domeniul științelor socio-umane și medicale spre protecția copiilor.

Renumiți psihanalisti, psihiatri și psihologi ca R.A. Spitz (1946), J. Bowlby (1951, 1954, 1960), A. Freud (1942, 1946, 1952), Winnicott (1964), Ainsworth și Boston (1952), E. Pikler (1969) și alții și-au propus să aducă în atenția opiniei publice efectele traumelor care afectează copiii datorită separării de părinți, neglijării sau a condițiilor inadecvate de creștere și de educație și să orienteze atât pe părinți cât și pe autoritățile responsabile de situația copiilor spre acele nevoi ale copiilor a căror

îndeplinire va conduce la menținerea sănătății lor psihice” (Roth–Szamosközi, 1999 :15).

În acest domeniu, perioada anilor 1960 a adus schimbări importante în privința înțelegerii consecințelor negative ale ocrotirii copiilor în instituții, în descoperirea riscurilor posibile de abuz împotriva copiilor în propriile lor familii, în privința introducerii unor programe comunitare de tip preventiv și în stabilirea unor convenții internaționale referitoare la drepturile copiilor. Declarația Drepturilor Copilului, elaborată de O.N.U în 1959, atrage atenția membrilor Organizației Unite că toți copiii, indiferent de rasă, culoare, sex și naționalitate, fără nici un fel de discriminare, au dreptul la protecție socială și la asigurarea posibilităților pentru o dezvoltare sănătoasă, îndeplinindu-se nevoile lor de dragoste, înțelegere, de stimulare și de securitate. În anii următori se constată o dezvoltare a cercetărilor în ceea ce privește nevoile copilului, în asigurarea cărora familiei îi revine rolul central. Nevoile copilului au fost clasificate în: nevoi de hrană, de adăpost, de îndrumare și educație, nevoia de identificare și apartenență, de a fi acceptat și apreciat. Pe măsură însă ce s-au înmulțit studiile cu privire la nevoile și drepturile copilului în întreaga lume și au început să fie cunoscute (atât de profesioniștii în domeniu cât și de opinia publică în general), nevoile copilului s-au diversificat, atât ca număr cât și ca importanță, ele constituind baza pe care s-au creat legislațiile internaționale și naționale în domeniul protecției copilului.

Acesta a fost fundalul pe care s-au elaborat legislațiile naționale și apărarea copiilor de abuzuri și neglijare în propriile lor familii, în familii de plasament sau în instituții destinate protecției lor.

Anii 1980, și 1990 sunt caracterizați pe plan internațional printr-o creștere continuă a atenției orientate spre acest domeniu, cauzată, pe de o parte, de perfecționarea chiar și în țările dezvoltate din punct de vedere economic al fenomenului abuzului și neglijării copilului, iar pe de altă parte de situația din țările slab dezvoltate și în curs de dezvoltare, în care copiii constituie cea mai vulnerabilă categorie socială, expusă sărăciei și violenței.

Efectele negative ale acestor fenomene sociale asupra dezvoltării intelectuale ale copiilor, sau asupra capacității lor de înțelegere au fost adesea puse în discuție.

„Preocuparea față de bunăstarea copilului este multidisciplinară acoperind aspecte multiple ale personalității copiilor, dominată fiind însă de unghiul de vedere al profesiei de asistență socială.

De fapt primele activități specifice de asistență socială s-au dezvoltat și s-au specializat în domeniul ocrotirii copilului și al familiei sale.

Categoriile de copii *la care se referă în mod special sistemele de protecție a copilului sunt:*

- Copiii supuși unor rele tratamente (abuzati sau neglijați);
- Copiii abandonati temporar sau permanent în instituții de ocrotire sau aflați în plasament familial sau adoptati;
- Copiii cu boli cronice (SIDA, cei născuți dependenți de droguri etc.) sau cei cu tulburări de dezvoltare, deficiențe fizice, senzoriale, sau cu dificultăți de învățare și care necesită ocrotire specială;
- Copiii aflați în familii care trăiesc în sărăcie;
- Copiii din comunități minoritare marginalizate;
- Copiii orfani de unul sau ambii părinți;
- Copiii victime ale calamităților naturale, războaielor sau altor catastrofe” (Roth–Szamosközi, 1999, pp.16-17).

Datorită specificului vârstei, lipsei de experiențe sociale și mai ales datorită dependenței totale de adult, copiii reprezintă cea mai vulnerabilă categorie socială.

„Copilul este o ființă cu însușiri calitativ diferite de cele ale adultului și are în mod legitim dreptul de a ocupa o poziție privilegiată și de a se bucura de un tratament specific” (Organizația Salvați Copiii/Alternative Sociale, 2002: 22.).

„Pentru a se dezvolta armonios, pentru a deveni un adult echilibrat și adaptat, copilul are nevoie de:

- Dragoste din partea celor care îl îngrijesc pentru a deveni un adult echilibrat și adaptat;
- Condiții optime de dezvoltare fizică și sănătate;
- Un cadru familial echilibrat, fără tensiuni și conflicte, bazat pe atașament și respect între membrii familiei;
- Condiții de educație și acces la informație;

Continuarea acestui volum o puteți lectura achiziționând volumul de pe
www.editalumen.ro
www.lumenpublishing.com
sau din librăriile noastre partenere.

Maltratarea copilului este un fenomen care, din păcate, a devenit foarte frecvent în societatea românească în ultimul timp. Aproape că nu trece zi fără să auzim sau să citim în presă despre un copil bătut înfiorător, abuzat sexual, lasat singur în casă, flămând, trimis să muncească, la o vârstă la care prioritatea ar trebui să fie școala, supus unor tratamente greu de imaginat, și, fără a exagera, chiar omorât.

Aceste lucruri sunt mult mai grave cu cât părinții sunt cei care își tratează astfel copiii, când tocmai ei ar trebui să le ofere protecție și securitate în sânul familiei, după cum dictează regulile societății.

În prezent, sistemul de protecție a copilului în România a înregistrat progrese vizibile în rezolvarea cazurilor de abuz asupra copilului și neglijare. Cu toate acestea, mai există încă anumite curențe, contradicții și impasuri în prevenirea și intervenția în cazurile de maltratare a copilului lacune legislative, numărul de cazuri de maltratare invers proporțional cu numărul specialiștilor în domeniu, lipsa implicării comunității în prevenirea maltratării copilului, intervenția stereotipă în cazurile de abuz asupra copilului etc.

Toate acestea sunt provocări pentru specialiștii care-și propun să intervină eficient în schimbarea acestei situații.

Mădălina Constantin

ISBN 973-166-074-7

media **LUMEN**

www.EdituraLumen.com